

До спеціалізованої вченої ради Д 64.055.02
Харківського національного економічного
Університету імені Семена Кузнеця
м. Харків, пров. Інженерний, 1А

ВІДГУК

офіційного опонента

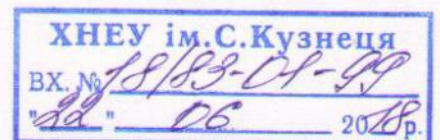
на дисертаційну роботу Шевченко Ірини Олександрівни

на тему: «Розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертації

Рецензована робота високою мірою поглиблює роль і місце нової форми державного фінансового контролю – державного фінансового аудиту, зокрема виконання бюджетних програм, з позицій реалізації основних функцій держави. Враховуючи виняткову соціальну та економічну роль державних видатків, особливого значення набуває впровадження державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм (далі – ДФАВБП) в систему державного фінансового контролю, з метою контролювання не тільки раціональності та цільової спрямованості освоєння державних коштів, але й оцінювання їх ефективності, результативності та соціальної значущості. Крім того, державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм забезпечує комплексне дослідження причин, як реальних, так і потенційних, неефективного витрачання бюджетних коштів і передбачає обґрунтування і розроблення відповідних рекомендацій і пропозицій, як для об'єктів контролю, в рамках функціонування яких були виконані контрольні заходи, так і його суб'єктів (Рахункової палати України та Державної

аудиторської служби України).

Необхідність розвитку ДФАВБП також підсилюється наявністю значної кількості бюджетних програм та обсягами їх фінансування.

Але, недостатня теоретична і практична розробленість визначення особливостей розвитку ДФАВБП, обґрунтування цільових характеристик, механізму, методів оцінки рівня та якості його розвитку, зумовила актуальність вибору теми дисертації, визначила об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне вивчення тексту роботи, наведених статистичних даних та розрахунків дає можливість зробити висновок, що наукові положення та висновки достатньою мірою обґрунтовані та достовірні.

Цього вдалося досягти завдяки всебічному аналізу фундаментальних положень економічної науки, теорії фінансів, сучасних теорій фінансового контролю, наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, що присвячені дослідженню проблем розвитку ДФАВБП в умовах реформування системи державного фінансового контролю в Україні.

В роботі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, завдання, методи дослідження, визначено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, а також розкрито економічний зміст, класифікацію та критерії виконання бюджетних програм, уточнено понятійний апарат, який стосується державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, обґрунтовано цільові характеристики та елементи системи ДФАВБП.

В дисертації визначено основні тенденції розвитку ДФАВБП та проаналізовано вплив факторів на його стан.

Автором розроблено методичний підхід до оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, удосконалено науковий підхід до оцінки якості ДФАВБП, обґрунтовано механізм розвитку державного фінансового аудиту

бюджетних програм.

Визначено, що ДФАВБП спрямований на підвищення ефективності витрачання держаних коштів в процесі виконання бюджетної програми та отримання соціально-економічного ефекту від її реалізації.

Грунтовність та практична прийнятність запропонованих у дисертації методичних підходів і рекомендацій підтверджуються результатами їх апробації суб'єктами ДФАВБП.

Обґрунтованість результатів наукового дослідження підтверджується тим, що дисертаційна робота відповідає основним напрямкам наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за науково-дослідними темами: «Організація системи фінансового контролю для забезпечення фінансової безпеки підприємства» (номер державної реєстрації 0114U006547), за якою здобувачем розроблено підрозділи «Сутність, роль та значення державного фінансового аудиту як складової системи фінансового контролю», «Загальна характеристика ТОВ ФІРМА «АНТАРЕС-ЮВ» та аналіз його фінансового стану», що містить загальні концептуальні положення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; «Аналіз та оцінка організації внутрішнього контролю суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0116U005218), за якою здобувачем розроблено підрозділ «Розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм як різновиду внутрішнього державного фінансового контролю», в якому запропоновано систему ДФАВБП.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи

Основні результати, що містять елементи наукової новизни, полягають у такому: *удосконалено:*

методичний підхід до оцінки рівня розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, відмінність якого полягає у: виокремленні показників, що характеризують фінансове, організаційне, ресурсне та функціональне забезпечення розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; визначенні рівня розвитку державного фінансового аудиту за інтегральним таксонометричним показником; побудові шкали такої оцінки та інтерпретації її результатів, що дозволяє

збалансувати фінансові потоки та визначити пріоритетні напрями розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

науковий підхід до оцінки якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, який на відміну від існуючих, передбачає: визначення зацікавлених сторін при оцінці якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; відбір критеріїв якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; виконання поступового перебору критеріїв якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм; визначення цільових орієнтирів зацікавлених сторін та впровадження процедури ітерації вибору оптимального складу критеріїв якості, що дозволить обґрунтувати раціональний розподіл державних фінансових ресурсів при затвердженні бюджетних програм;

механізм розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, особливістю якого є виділення двох векторів розвитку – функціонального, який характеризує зміну цільового спрямування ДФАВБП та передбачає встановлення соціально-економічного ефекту від реалізації того чи іншого бюджетного проекту, та процесного, що ідентифікує аудиторський ризик та визначає рівень його суттєвості на основі застосування міжнародних стандартів аудиту. Це дасть можливість обґрунтувати напрями фінансування розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм;

класифікацію бюджетних програм за рахунок введення додаткової класифікаційної ознаки «залежно від ступеня ризику невиконання програми», що дозволить своєчасно визначати ймовірність невиконання бюджетної програми та можливу причину ризику, оптимізувати потоки грошових коштів та склад їх розпорядників, оцінити необхідність та доцільність об'єднання кількох бюджетних програм одного головного розпорядника коштів в одну програму;

дістали подальшого розвитку:

визначення поняття «державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм», яке, на відміну від існуючих, враховує таку морфологічну ознаку як багатоваріантність очікуваного результату, що дозволить простежити багатовекторність прояву державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм та стане

підґрунтям для оцінки його якості;

структурні елементи системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, до складу яких, на відміну від існуючих, включено: теоретико-методологічний базис, ресурсне забезпечення, організаційне забезпечення, функціональний потенціал, комунікаційний блок (у їх взаємозв'язку), що уможлиблює обґрунтування пропозицій з припинення бюджетної програми чи забезпечення її своєчасного та повного виконання із залученням оптимального обсягу державних фінансових ресурсів;

цільові характеристики державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, які, на відміну від існуючих, забезпечують: економічність використаних фінансових ресурсів; релевантність факторів впливу на результат; зменшення їх негативного впливу; створення резервів державних фінансових ресурсів; отримання соціально-економічного ефекту. Це дозволить підвищити ефективність управління державними фінансовими ресурсами, спрямованими на виконання бюджетних програм.

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи полягає в доведенні до рівня практичних рекомендацій обґрунтованих теоретичних положень та розроблених методичних підходів. Зокрема: розроблено методичний підхід до оцінки рівня розвитку ДФАВБП, який дозволяє оцінити рівень розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм та якісно його інтерпретувати; методичний підхід до оцінки якості ДФАВБП, який дозволяє визначати зацікавлені сторони при оцінці якості державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, відібрати критерії якості ДФАВБП, що уможлиблює раціональне розподілення державних фінансових ресурсів при затвердженні бюджетних програм. Запропоновані у дисертації висновки і рекомендації, що мають прикладне значення, впроваджені в діяльність Чемужівської сільської ради Зміївського району Харківської області, де застосовано механізм розвитку в частині підходу до оцінки ризиків при проведенні внутрішнього ДФАВБП (довідка про практичне використання результатів № 2475/01 від 15.06.2017 року); Територіального управління Рахункової палати по Харківській, Сумській та Полтавській областях (м.

Харків), де впроваджено механізм розвитку ДФАВБП та пропозиції стосовно оцінки рівня розвитку ДФАВБП на підставі шкали такої оцінки (довідка про практичне використання результатів № 356-01/3 від 23.06.2017 року). Викладені в дисертації розробки використовуються в навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні навчальних дисциплін «Державний фінансовий контроль» для підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр»; «Аудит державних фінансів» - для підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр» (довідка № 17/86-36-168 від 29.08.2017 року).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Основні результати і висновки дисертації знайшли відображення в 17 наукових працях загальним обсягом 32,2 ум.-др. арк., з яких дисертанту належить 8,7 ум.-др. арк.; серед них розділи у 2-ох монографіях, 5 статей (з них 4 – статті у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз та 1 стаття в іноземному виданні), 9 публікацій за матеріалами конференцій, які відображають основні результати дисертації, 1 стаття - в інших виданнях.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 282 сторінки (11,75 ум.-друк. арк.). Текст дисертації містить 30 таблиць (з них 9 займають 11 повних сторінок), 33 рисунки (з них 4 займають 4 повних сторінки), 16 додатків – на 62 сторінках, список використаних джерел із 191 найменування на 21 сторінці. Основний текст дисертації становить 199 сторінок (8,29 ум.-друк. арк.).

Зауваження та дискусійні положення

Як і кожне оригінальне самостійне дослідження, дисертація не позбавлена певних дискусійних моментів:

1. Вказуючи інформаційну базу для дослідження питань державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм (абз.1 стор. 20), автором не зазначено основного нормативного документу, а саме: Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 № 1017.

2. В абз. 1 стор. 23 зазначено, що «Запропоновані у дисертації висновки і рекомендації, що мають прикладне значення, впроваджені в діяльність господарюючих суб'єктів: Чемужівської сільської ради Зміївського району Харківської області.....», в той час, як сільські ради відносяться не до господарюючих суб'єктів, а до бюджетних установ.

3. В роботі розкрито економічний зміст, класифікацію та критерії виконання бюджетних програм, уточнено понятійний апарат, який стосується державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, обґрунтовано цільові характеристики та елементи системи державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. При цьому, автором не висвітлено питання доцільності розробки та затвердження бюджетної програми.

4. На думку автора, застосування прогнозної моделі дозволяє передбачити можливі обсяги фінансових порушень, що призводять до втрат фінансових ресурсів, та забезпечити дієвість ДФАВБП. Проте, на мою думку, зменшення кількості бюджетних програм та збільшення обсягів фінансування не може свідчити про збільшення фінансових порушень при виконанні бюджетних програм.

5. В дисертації автором за розробленим методичним підходом виокремлено складові системи показників оцінки рівня державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, серед яких є функціональне забезпечення, яке враховує підсумкові показники діяльності державних аудиторів при проведенні державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, а саме: кількість рекомендацій, які були впроваджені за результатами державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, а також наявність державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, що проводилися з урахуванням міжнародних вимог проведення аудитів в державному секторі економіки (визначення ризиків, суттєвості). Проте, серед підсумкових показників діяльності

державних аудиторів при проведенні державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, відсутній такий важливий показник, як економічний ефект від впроваджених рекомендацій. Дане питання в дисертації автором на розкрито.

6. Автором не опрацьовано питання вдосконалення проведення ДФАВБП на кожному із його етапів, які визначено Методичними рекомендаціями щодо проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, затвердженими наказом Головки України від 15.12.2005 № 444, а саме: I. Підготовка до аудиту; II. Проведення аудиту; III. Реалізація результатів аудиту.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими для загальної позитивної оцінки дисертації.

Відповідність роботи вимогам до кандидатських дисертацій

У дисертації вирішено важливе науково-практичне завдання щодо теоретичного обґрунтування та розроблення методичних підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на подальший розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

Дисертаційна робота Шевченко Ірини Олександрівни є самостійною, завершеною, цілісною науковою працею. Наукові положення, висновки і рекомендації, що винесено на захист, одержані автором самостійно і є суттєвим внеском у розвиток економічної науки і теорії фінансів. У дисертації вирішено важливе наукове завдання, що полягає у розвитку науково-методичних підходів до здійснення виваженого фінансового контролю у розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами спостережень.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Шевченко Ірини Олександрівни на тему: «Розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм» відповідає п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів

України від 24.07.2013 р. № 567, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Шевченко Ірина Олександрівна - заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
начальник управління Північно-
східного офісу Держаудитслужби
в Сумській області

Н.ШЕВЧЕНКО

Підпис кандидата економічних наук Шевченко Н.В. засвідчую:

Головний спеціаліст сектору роботи з персоналом
Управління Північно-східного офісу
Держаудитслужби в Сумській області

Н.ГУБИНА